

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií FFUK

Posudek oponenta diplomové práce

Adéla Ščurková, *Význam kaktusu peyote v každodenním životě, náboženství a umění Indiánů Huichol*, Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Středisko ibero-amerických studií, Praha 2017, ved. práce doc. Mgr. Markéta Křížová, Ph.D., 111 str. + příl.

Diplomantka promítla svůj zájem o současné domorodé kultury Mexika do tématu své práce, v níž propojila pečlivě vypracovaný teoretický základ s vlastním několikaměsíčním terénním výzkumem na řadě míst Mexika. Předmět zájmu vymezila na nepříliš početné, ale kulturně, nábožensky i jazykově svébytné huicholské etnikum mexického západu, které ještě před několika desítkami let stálo (ve srovnání s kulturami *altiplanu* a mayským Yucatanem) spíše na okraji etnologického studia; v poslední době je však jeho existence v různých souvislostech stále patrnější.

Kolegyně předložila velmi komplexní, hutný a současně dobře strukturovaný text. Po představení cílů práce a zvolené metodologie (kap. 1 a 2) prezentuje diachronický i synchronní pohled na studované etnikum, na jeho životní prostředí, společenské uspořádání a duchovní život (kap. 3), aby mohla přejít k široce pojaté problematice *peyote* a jeho roli v náboženském životě Huicholů (kap. 4 a 5). Do tohoto kontextu zahrнула i současné spory o území endemického výskytu této rostliny, uznané na jedné straně mexickou vládou jako tradiční „duchovní“ teritorium huicholského etnika, na straně druhé rozprodávané pro výskyt nerostných zdrojů zahraničním společnostem, což vede k devastaci chráněného území. V kap. 6 se pak zabývá tradičním huicholským uměním (v souvislosti s náboženskými představami a rituály spojenými s *peyote*) a jeho proměnami v současném světě.

Teoretické znalosti využívá a konfrontuje s výsledky vlastního výzkumu, mimo jiné v podobě polostrukturovaných rozhovorů s řadou prodejců (a mnohdy i přímých tvůrců) těchto předmětů. Vzniklá práce přináší ucelený vhled do minulosti i současnosti tohoto etnika, zdařile spojuje znalost sekundární literatury s osobním vyhodnocením i zaujetím (jež je patrné i z textu, téma se

autorce stalo „srdeční“ záležitostí), přičemž ale vesměs nepřekračuje přípustné meze a není v kolizi se snahou o racionální a objektivní uchopení tématu.

Podněty a poznámky:

- U záznamu zprostředkované zkušenosti (kap. 4.4.1, str. 50-51) chybí jakýkoliv komentář autorky: údaje o tom, zda respondentka patří/nepatří do huicholské komunity, když byl přítomen mara'akame, zda šlo/nešlo o rituál, nejasný motiv/cíl konzumace *peyote*) – celou kap. 4.4 s popisem halucinogenních účinků, ale i fyziologických symptomů bych proto viděla spíše v rámci obecnější 4.1, neboť takto je neorganicky vklíněna mezi kap. 4.3. *Pout' za sběrem* a 5. *Wirikuta* – jež obě souvisejí s náboženským životem Huicholů.
- Za faktický „překlep“ považuji záměnu světových stran: *na východě moře a San Blas, na západě pouštní území Wirikuta* (pokud ovšem v huicholské mytologii nechápáno opačně – 55).
- Huicholové by asi nebyli nadšeni, kdyby zjistili, že jejich náboženské představy jsou označovány za *pověřčivost, pověry* (44, 63, 78).
- Co se týče seznamu literatury (i přes specifickou tématu v diplomantčině podání velmi bohaté): mezi prameny bych vedle záznamů rozhovorů uvedla také fotografický archiv autorky, bohatě dokumentující umělecké artefakty a další aspekty etnografického charakteru, případně legislativní a jiné texty týkající se tématu práce a naopak, veškeré práce J. Neuratha, byť představovaly nejvýznamnější zdroj informací, bych řadila do sekundární literatury.

V oblasti lexika, stylistiky a gramatiky:

- proč zvolen nominativ pl. *Huicholes* a v ostatních pádech české koncovky, když není problém *Huicholové* (běžně skloňujeme Aztékové, Mayové, Tarahumarové, šlo by i Korové – proč minuskule *coras, mexicanos??*); ono se to netýká jen nominativu, ale u obecných pojmů v práci užívaných a převzatých ze špan. dokonce i dalších pádů, což v návaznosti může působit významové nejasnosti - jako extrém uvádím: *Jicareros jsou vždy zvoleni kawiteros* (29, *kým, nebo za koho?*, protiklad agens - patiens se bez znalosti kontextu ztrácí); ne/skloňovat španělská jména? (příklad za všechny: *za pomoci Jesús María Serna Moreno* – 7).
- *prodej těžebním koncesím* (buď *těžářským společnostem, nebo formou těžebních koncesí*) – *passim*

Ohrazuji se proti tvrzení, že „*peyote je anglické pojmenování, peyotl české*“ (36, pozn. 66) - jen jsou v těchto kontextech takto používány; pojmy v obou případech vycházejí z nahuatlu.

I k takto ucelené práci se nabízí možnost přinejmenším odkazů na další možná témata:

- V souvislosti s kultem a požíváním *peyote* by si zasloužilo výraznější zmínku tarahumarské a další etnika (dříve než jen v poznámkách a až na str. 17 a 36), očekávala bych ji hned v úvodu práce, už proto, že *peyote* nejvíce zpopularizoval jinak sporný Carlos Castaneda ve svých četných publikacích čerpajících právě z kontaktu s Tarahumary (ale už dříve se problematice *peyote* u Tarahumarů věnovali španělští kronikáři a pozdější etnologové – také zmíněný Lumholtz, nověji Merrill ad.). Nic by současně nebránilo odůvodněně v dalším textu na tuto problematiku rezignovat, odkázat na literaturu a soustředit se výhradně na etnikum Huicholů.

Jistě by stálo za to také alespoň nastínit možnost srovnání *peyote* a *koky*, plnicích v mnoha ohledech podobné úlohy (posvátné rostliny - zprostředkující role mezi božstvy, přírodou a člověkem – rituální aspekt; psychoaktivní a stimulační účinky, farmakum).

Pochopitelně jde o témata stojící mimo hlavní záměr autorky, ale nasměrování čtenáře i k dalším obecnějším souvislostem by mohlo být užitečné.

Jinak skvěle odvedená práce, pečlivě a názorně ilustrovaná řadou map a vlastních fotografií. Oceňuji, že autorka nečerpá údaje jen z knih, ale vše konfrontuje (a přesvědčivě dokumentuje) na základě vlastní zkušenosti (cestovatelské, pozorovací i z kontaktu s osobami) s jasným badatelským záměrem. Pro tuto odvahu a komplexnost zpracování jsem ochotna přivřít oči nad řadou podružných jazykových prohřešků či neobratností v oblasti morfologie, lexika, stylistiky nebo interpunkce, případně formálních náležitostí (kurzívy u článků), které by bylo snadné při další revizi – bez dalších zásahů do textu - odstranit (upozorňuji na ně přímo v textu práce). Celkově tato diplomová práce splňuje požadavky na tento druh kvalifikačních prací kladené a navrhuji její klasifikaci známkou výborně.

V Praze, 26. 5. 2017